

"ותן חלקנו בתורתך"

"ותן חלקנו בתורתך"
סדרת שיעורים על
מעלת התורה ומצות לימודה

תרגום השבעים

הַשְׁלֵחַ הַשְּׁבַעִים - אֶתְּנֵנוּ חֵלְקֵנוּ בְּתוֹרַתְךָ

תרגום התורה ליוונית

תחילת שעבודם של ישראל בימי הבית השני, תחת יד הפרסים היתה, שבימי כורש מלך פרס ותחת שלטונו נשלם בנין הבית השני. משנפלה מלכות פרס, ירשה מלכות יון את מקומה וישראל נשתעבדו ליוונים.

אחד ממלכי יון שאחר אלכסנדר מוקדון, ותלמי שמו, בקש לו תואנה ורצה להתעלל בתורת ישראל ובחכמיה, ויצו על החכמים שיתרגמו לו את התורה ליוונית.

אלמלא בקש לו תואנה, היה מתחילה מגלה לחכמים את רצונו. ומועיד להם מקום המן אחד כדי שישבו בחבורה ויהיו נושאים ונותנים יחד בכל דבר של ספק תרגום, עד שמכניס כולם לדעת אמת. תלמי לא עשה כן אלא בקש תואנות והיה מתכוון להכשילם. מה עשה? —

חכמינו הקדמונים מספרים: 'מעשה בתלמי המלך שכנס שבעים ושנים זקנים, והכניסם בשבעים ושנים בתים, ולא גלה להם על מה כנסם. ונכנס אצל כל אחד ואחד ואמר להם: 'כתבו לי תורת משה רבכם? נתן הקדוש ברוך הוא בלב כל אחד ואחד עצה, והסכימו כולם לדעה אחת.'

לא מצא תלמי שינוי כלל, בין תרגומו של זה לתרגומו של זה. אפילו באותם המקומות שנחבטו הזקנים לשונות בתרגומם מן המשמעות הידועה, כולם לדעה אחת נחבטו, וכשם שיצא השינוי מתחת ידו של זה, כך יצא מתחת ידו של זה וכך מכל שבעים ושנים הזקנים. והיה בדבר זה קידוש השם הגדול וקידוש שם ישראל החכמים.

אותו יום שגמרו כל שבעים ושנים הזקנים לתרגם את התורה ליוונית, יום ח' בטבת ה' יד' היה קשה יום זה לישראל מאד. ואם כי הכל ראו באותו היום גם את מעשה ה' כי נורא הוא, את כל אשר הוא עושה עם עמו ועם חכמיו ששומר את כל צעדיהם מלבד, והיה הדבר הזה לפלא בעיני הגויים והחכמים, אף-על-פי-כן היה אותו היום קשה לישראל כיום שנעשה בו העגל. וכך היא לשון החכמים ב'מגילת תענית': על אותו המאורע:

'שמונה בטבת — נכתבה התורה יונית בימי תלמי המלך, והחשך בא לעולמו שלשה ימים. משל, למה הדבר דומה? לארי שניצוד וכלאונו בסוגר. קודם שנבלא היו הכל יראים מפניו ובורחים, עכשיו הכל באים ומצייצו בו ואומרים: היכן גבורתו של זה? כך התורה, כל זמן שהיא נתונה ביד ישראל ומתפרשת על ידי חכמי בלשונה, לשון הקודש, הכל חרדים מפניה ומתיראים להטיל בה דופי. אפילו בן נכר שחשקה נפשו בתורה, אף הוא לא היה לו מגע עם התורה עד שנכנס תחילה תחת כנפי השכינה ומדבר בלשון הקודש ומבין טעמי תורה. כיון שכלאו את התורה בתרגום יוני — כאילו נטלה יראתה ממנה, וכל הרוצה, בא ומצייץ בה; וכל הרוצה לפגום, בא ופוגם.

ולפיכך דמו החכמים תרגום התורה ליוונית, ליום שנעשה בו העגל, שכשם שהעגל לא היה בו ממש ועובדיו חשבוהו לממש, כך אין בתרגום מממשה של תורה, אף-על-פי-כן, כל הגויים שראים אותו מדמים בנפשם שכבר יודעים את התורה ואומרים על התרגום: זאת התורה, והרי כבר ידענוה.

זה שאמר חכמים: 'והחושך בא לעולם שלשה ימים' — אפשר שרמזו בכך, שעם חשכת היום הזה, יום ח' בטבת, כבר נתמלאו שלשה ימים של חשכה שבאים רצופים כחדש זה, והם: שמיני, תשיעי ועשירי בטבת.

העניין השלישי עליו נקבע הצום הוא תרגום התורה ליוונית: "ומלך יון אנסני לכתוב דת יוונית".

בתקופה מאוחרת יותר, לפני ימי חנוכה, השתלטו היוונים עליו, והכריחו אותו לתרגם את תורתנו ליוונית, מה שהביא זעזוע לאומה כולה. אונקלוס — שאף הוא תרגם את התורה — היה גדול בתורה ובקדושה ומסר את תרגומו מפי רבי אליעזר ורבי יהושע. לעומת זאת, תרגום זה נעשה מתוך כפייה והכרח של שלטון הגויים.

לפטולמאוס מלך מצרים, והוא נתן פקודה לתרגם. זה היה פיקוח-נפש ולא יכולנו להתחמק, יש כמה נוסחאות לטרגדיה זאת, 'והיה יום זה קשה לישראל כיום שנעשה העגל'. העברת התורה לשפת גויים היא טרגדיה נוראה, זעזוע איום באומה כולה. "נודעוה ארץ ישראל ארבע מאות פרסה על ארבע מאות פרסה".

התורה היא מיוחדת לישראל, "לא עשה כן לכל גוי ומשפטים כל ידעום". אנו יודעים מה קורה כאשר באים מיסיונרים ועוסקים בתורה מן השמים. לא ניתן לתרגם דברי אלוהים חיים, שהם "חיינו ואורך ימינו". לא ניתן להעביר את התורה המיוחדת לישראל מהשפה המיוחדת לישראל. "אשר בחר בנו מכל העמים ונתן לנו את תורתו".

התורה שייכת לנו ולמציאותנו. יש לנו דבקות ושייכות מיוחדת לד', "זאתם הדבקים בד'". "אשר בחר בנו מכל עם ורוממנו מכל לשון". אין כאן עניין של צרות עין, אלא עניין פנימי ועמוק של סכנת חיים. אפילו ללמד תורה לגוי אסור — "אין מוסרין דברי תורה לגוי".

"גוי שעוסק בתורה חייב מיתה". המהר"ל מבאר שבכך שהוא מתנתק מן החיים — אין לו זכות חיים. התורה היא "חיינו ואורך ימינו", היא נשמת חיינו ומציאותנו, "ישראל ואורייתא חד", ולא ניתן להעביר לאחרים חלק מחיינו ועצמיותנו. זאת מציאות נכר על אדם נכר, כעין גולה. "תורה צוה לנו משה מורשה קהילת יעקב". לנו מורשה ולא להם. גוי שעולה בדמיונו דמיון הבל ושקר, ומנסה להשתלט על המורשה שלנו, הרי הוא כגולן, "מיגול קא גייל". התורה היא "מאורסה לנו", והמעלה על דמיונו שיצליח לקחת אותה אליו, הרי הוא כבא על נערה המאורסה. הטרגומורמצייה הזאת, מלשון ד' בו נבראו שמים וארץ.

לשפת גויים, היא יוון, סילוף ושקר המהווה טרגדיה נוראה. "לא עשה כן לכל גוי". התורה היא חיינו, וגם ארץ-ישראל וירושלים היא ארץ חיינו ולא ניתן להעלות על הדעת להעביר משהו מארץ חיינו לגויים. לתרגם את התורה? זו נכריות, אדמת נכר, מציאות נכר, חיוניות נכר. התורה נכתבה בלשון הנבואה, בלשון הקודש, בלשון אלוהית, בלשון מעשה בראשית, ואין להעלות על הדעת שאפשר להעביר זאת לאחרים. זאת הטרגדיה של "אנסי מלך יוון".

לחיות ירוציה - לעולם כגור

ספ כהנתן

א. לעומת המצור על ירושלים, יש להבריא את חומות ירושלים, תיקון שצריך להתפשט על פני כל הארץ. יש להרבות בבניין ירושלים, מצידה החומרי ומצידה הרוחני, כי ירושלים תושב רק מתוך גדלות של תורה.

ב. וזה גם עניין התיקון לעומת ה"אירצייט" של ה"רבי" שלנו, עזרא הסופר, "המבין בתורת האלהים". יש לחזק בכל תוקף את בצרון התורה ולהרבות ב"יגדיל תורה ויאדיר", וכמלחמת עזרא נגד חילול שבת ונשיאת נשים נכריות, להוסיף קדושה ורוחניות. יחד עם זה לתקן "מי בכס מכל עמו יהי אלהיו עמו ויעל לירושלם", ולהרבות עלייה לארץ, עלייה בגוף ובנפש, עלייה לכל חלקי הארץ.

ג. לעומת תרגום התורה לשפת גויים, יש לעסוק בהבראה רוחנית ותרבותית של כל הדברים שזועזעו בגלות, ולסלק את כל דרכי הטומאה בדרכי לימוד תורה ועבודת ד' אלהים אמת. יש לעקור את הרוח הרעה מתוך המדע ולהחזיר את שפת התורה למקוריותה. עלינו להקים את העצמאות התרבותית-הרוחנית שלנו בכל שלמותה. כשהיו בנו חכמי תורה אמיתיים, לא נצטרך לספול בתורת השקר שנמשכה עד האוניברסיטה. אנו תלמידי עזרא ועלינו להקים שכינתא מעפראי, לרומם את השכינה, את ירושלים ואת תורת ישראל האמיתית. ככל שנגדיל תורה ונאדיר וככל שנרבה ביישוב הארץ, יותר יאיר אור חדש של תורה בתוכנו ומתוכנו אל כל מלוא רוחב ארצנו ואל כל כלל ישראל. על הפסוק "כי שם ד' אקרא, הבן גדל לאלהינו", מסביר רש"י בסוגיא של ברכת התורה ששם ד' הוא התורה. וידעו "כי שם ד' נקרא עליד", זו התורה. ככל שנתגדל בתורה כך יגדל דרך הארץ ביחס אלינו, וביחס לישראל כולה, מתוך שנגדיל תוקף אמונה ודעת אלוהים אמת.

מאז ועד היום נמשכות צרות רוחניות, נגיעים ועיוותים בתורה. מדע השקר הנקרא "ביקורת המקרא", מחדש נוסחאות בתורה מתוך תרגום השבעים, ועושה מזה עניין גדול. לדידם של כמה אידיויטים בעמים, יש כמה נוסחאות בתורה: הנוסח שלנו והנוסח של הספטואגינטא, ובכולם יש "להתחשב". אנו לא מייחסים חשיבות לתרגום הזה. שבעים הזקנים שתרגמו את התורה לא היו דווקא תלמידי-יחכמים, ולא ברור מי הם היו בדיוק.

הגאון ר' חיים הלר, גאון בתורה ובהלכה, הוכיח שהם לא ידעו אפילו עברית פראוי. זאת הדרך של "מדע המקרא", "ביקורת המקרא"! ר' זאב יעבץ כתב מאמר יפה, בו העיר בצדק שאם קיימים בספרות הגויים מקור ותרגום, במה צריכים להתחשב — במקור או בתרגום? כל בעל שכל מבין שאם יש שיבושים בתרגום, מתקנים אותו על-פי המקור. התרגום חייב להיות נאמן למקור, אחרת אין לו ערך. באים הגויים והטפשים שלנו הנמשכים אחריהם באוניברסיטה, ומתקנים את המקור על-פי תרגום שנעשה על-ידי שבעים יהודים שהוכרחו לכך על-ידי שלטון הגויים, מתקנים ומבלבלים על-פי תרגום שנכתב תחת לחץ-עלידי שבעים זקנים שלא ידעו מי הם, ועוד מעיזים לקרוא לזה "מדע"! איך אינם מתביישים?! הטרגדיה הרוחנית-התרבותית וההיסטורית הזאת נמשכת עד האוניברסיטה שלנו.

בעשרה בטבת אנו מתענים על כך שירושלים נחרבה, וכמו כן על כך שכלל ישראל נחרב, התורה נחרבה, המקור שלה נחרב, וניתנה אפשרות לגויים ומשוגעים לרמוס אותנו, ולהיות בעלי בתים על תורתנו, על נפשותינו ועל כלי הקודש הרוחניים שלנו. קשה להכריע איזה משלושת דברים אלה הוא החמור ביותר. כל אחד הוא מעין "יחיד בדורו". על כל אחד מהם מספיק לקבוע יום צום.

תיקון הזעזועים

עיקרו של הצום אינו במניעה מאכילה וסגופים, אלא בתיקון ותשובה של היסודות החורבניים, כדברי הרמב"ם. עניין היום הוא להרבות בתיקון של כל אחד ושל כל ישראל, על-ידי תשובה ביחס לשלושת הדברים.

לחיות ירוציה - אנצנים לו - לעולם כגור

משל הטלסקופ

יש הסבורים שניתן לגשת ללימוד התנ"ך בשכלנו האנושי, בשכל המנוער מכל אמונה וקדושה, בגישה מחקרית חילונית יבשה שבה עומד החוקר מעל הדברים. הוא מחליט מה לקרוב ומה לרחק, מתוך שהוא טועה לחשוב כי לפניו מונח טקסט עתיק יומין מתקופה פרימיטיבית, תקופה קדומה שבה אנשים לא היו עדיין מפותחים, חכמים ומודרניים. כך הוא דן בדברים, כך הוא חושב שיקיים מצוות תלמוד תורה, מזה הוא סבור שהוא יבנה ויקבל השפעה מכתבי הקודש. טעות בידו, דבר הוא לא יקבל מזה. הוא אינו שייך אל הקודש, הוא כלל אינו רואה את אשר לפניו אלא רואה הכל מעיני רוחו ודמיונו.

10

ניתן להשמיל זאת לעבר הרחוק, כשהיו מביטים על הירח בלי טלסקופ. הירח כידוע רחוק מאוד מאתנו, ומכיוון שכן, אנשים שהיו מביטים עליו בעין בלתי תמושה סברו שהוא מחיך, קורץ, שיש לו פרצוף של בן-אדם -אדם וכיו"ב. היו סוגרים לו, מקריבים לו ומדברים אליו, ומדוע? בגלל המרחק הגדול. לאחר מכן הומצא הטלסקופ וניתן היה לראות שהירח אינו פרצוף, אלא כוכב לואוי שיש בו הרים, גאיות ומכתשים. בהמשך אף טיפסו על הירח והצליחו לחקור אותו מקרוב²¹.

10

כך אף ביחס לכתבי הקודש: אנו רחוקים כל כך מהנבואה, עד שכאשר אנו מסתכלים עליה אנו קוראים בה את עצמנו, את שכלנו, את הסברות ואת הקטנות שלנו. זה כמו להסתכל על הירח בלי טלסקופ! מהו ה"טלסקופ" שלנו, באיזה כוח יכולים אנו לדגל מעל המרחק העצום שבין המדרגות האלה? בכוח האמונה. לפי גודל האמונה וקדושת החיים - אמונה שלא ממלאת רק את הלב ואת הנשמה, אלא גם את החיים בכל סדריהם - האדם קרוב יותר בכל חייו לרוח התנ"ך, לאמונה ולדבקות האלוהית שהיא היסוד לכל אלה, ולפי הערך של הקרבה הזאת מקבל הוא הארה. האמת של הדברים מאירה לו לפי כוחו ומידתו, כל אחד לפי השגתו²².

עם כל זה שאיננו נביאים, זכינו לחז"ל שהיו קרובים לנבואה. בתורה שבעל פה הם שמלמדים אותנו ומגלים לנו עומק גדול יותר ממה שענינו הטרוטות מסוגלות לראות²³. הידיעה שדרך חז"ל רואים יותר את העומק, היא ידיעה הכרחית.

ככל שאנו יותר מאמינים, חיים את אמונתנו בלב ומבטאים אותה במעשים, אנו מתקרבים לאפשרות של הבנה כלשהי את התורה לאמיתה. בלעדי זה לא נוכל לראות את הדברים אלא רק לפי הרמה שלנו, או כפי שקוראים לזה היום - "בגובה העיניים". כאשר אתה מביט בתנ"ך בגובה העיניים שלך - זה כמו שתביט על הירח ללא טלסקופ. אינך רואה כלל את הירח כי אם את עצמך ואת דמיונותיך. האדם רואה במקרה רק את עצמו ואת צרותיו, כאילו הוא עומד לפני ראי. אין כל קשר בין זה לבין מה שהתנ"ך בא ללמדנו.

אנך נכסו צרף כמאונגו נחיה - סרבו צבוי אלוה

7

הבסיס של היהדות

יש בעניינינו איגרת נפלאה של הרב לר" משה זיידל, אשר למד באוניברסיטה בברן ומגש בה את כל ביקורת המקרא, שהיתה שם בשיאה בתקופה זו. (הוא נשלח לשם על ידי הרב לקדש שם שמים והוא אכן עשה מחקרים לשוניים חשובים²⁴ וקידש שם שמים. היה יהודי יקר. בסוף ימיו ישב בירושלים בשכונת "שערי-חסד" ולמד כל היום, עד יומו האחרון²⁵). הוא שואל את הרב כיצד להתייחס לזה²⁶. והרב משיב לו: "הנני רואה חוב קודש להשריש בלב כל מעמיקי דעת, שהבסיס של היהדות הוא הראשית והאחרית". היהדות אינה מתחילה מלימוד תורה, לא מלימוד תנ"ך ואף לא מלימוד תורה שבעל-פה²⁷, אלא היא מתחילה מיראת ד': צריך שתהיה יראתו קודמת לתכמתת²⁸ - לפני שנגישים לעסוק בתורה צריך שתהיה אמונה, בלעדיה אין מבינים דבר.

8

יגופי תורה, שהם ראשית כל פשטי תורה שבכתב כיתוד, עומרים הם ומשתלמים מלשר הראשית והאחרית גם יחד.

רק מתוך גישה כזאת יש בלימוד התורה תוספת שלמות לאדם, והוא מוסיף באמונתו וביראת השמים שלו. הוא מוסיף דעת, עומק, חכמה, עצה, דרכי עבודת ד' - וככל שילמד יותר כך יגדל בכל אלו. כל דברי התורה כולם הם בבחינת השלמה לראשית ולאחרית, שהם התנאי המוקדם. רק מי ששוכנים בו הראשית והאחרית יכול להיחשב בכלל לבעל עיניים! בלעדיהן אין עיניים, האדם עיוור, חי בתוך ד' אמותיו. ומה הן אותן ראשית ואחרית, הקודמות לגישה לכתבי הקודש?

ס צרף כמאונגו נחיה

9

דוגמא לפסרות כזאת, נזרמה לי לצערי בימים אלו ממש, ראיית לאחורנה מאמר של אדם אחר שכתב, שכשלומודים תנ"ך, יש להסתכל על אישי התנ"ך "בגובה העיניים", כלשונו. כלישוננו. פירוש להסתכל על גדולי ישראל "בגובה העיניים"? כשלמא אם היינו מסתכלים עליהם בגובה העיניים שלהם - לחיי! אבל דבר זה הרי אינו כדיונו? שהרי אנו אין לנו אלא את "גובה העיניים" שלנו. ואם בגובה זה נסתכל על הענקים הללו, לא נראה כלום! משל למה הרב דומה? לנמלה המתכוננת בפיל "בגובה העיניים". מה היא רואה? הרי איננה רואה אלא את קצה ציפורנו של הפיל ותו לא. ואף שגם בזה יש די כדי לגרום לה לנוס על נפשה - אם יש לה שכל, ואולם את מלוא שיעור קומתו של הפיל לא ראתה (משל זה על הנמלה והפיל לא אני זכיתי לאומרו, אמר אותו הג"ד יעקב כץ שליט"א בהקשר אחר, אבל הוא מתאים מאד גם לענייננו). הנמלה איננה יכולה להסתכל על פיל "בגובה העיניים", אלא אם כן טפס עליו ותגיע עד עיניו. אבל בלי זה, מה שייך שתסתכל על הפיל "בגובה העיניים"?! כך גם לגבינו.

10

חז"ל אמרו על עצמם:

"אם ראשונים בני מלאכים - אנו בני אנשים, ואם ראשונים בני אנשים - אנו כחמורים".

אם חז"ל - שהם כמלאכי עליון לעומתנו - העריכו את עצמם ביחס לדורות שלפניהם כך, אנו מה נעני בתרייהו?

יש מי שפירש את דברי חז"ל הללו כך: "אם ראשונים בני מלאכים, אנו בני אנשים" - אם ראשונים נחשבים בעינינו כבני מלאכים, ראיים אנו להיקרא בני אנשים, אבל

"אם ראשונים כבני אנשים" - אם איננו מכירים בגדולתם של הראשונים, ואיננו רואים אותם כבני מלאכים, אלא כבני אדם פשוטים כמונו, אוי "אנו כחמורים" - אפילו בני אנשים איננו, ואיננו ראיים להיקרא אלא חמורים. כי מה עובר בראשו של

10

- חמור כשהוא רואה רמב"ם? יש לו מיד שתי קושיות חקות על הרמב"ם: א. למה הוא איננו ירוק? ב. למה הוא איננו טעים...

כך חמור מסתכל על רמב"ם! ולכן אם "ראשונים כבני אנשים" בעינינו, אוי גם אנו חמורים כאותו חמור, שמסתכל על הרמב"ם בגובה עיני החמור שלו, רואה ואיננו מכין מה הוא רואה. וכי יכולים אנו להבין את אישי התנ"ך? וכי יכולים אנו לבוא אליהם בקושיית? מה שחז"ל מסרו לנו - מסרו לנו. פה אברהם אולי נכשל, פה מישוהו אחר אולי נכשל, אבל איזה קושיות יכולות להיות לנו על אישי התנ"ך, אם נסתכל עליהם "בגובה העיניים"?! רק קושיות כקושיות החמור על הרמב"ם! שתי קושיות חקות, באמת, שאין עליהן תרוץ. לא ראיית שהמגיד משנה או מישוהו אחר יתרחץ את הקושיות האלה...

2

היה זהו הוגאילדורו ונרצו אלוה

העיסוק בתורה, מתוך אמונה ויראת שמים, אינו רכישת ידיעות גרידא, אלא פועל הוא פעולה עצמית על הנפש הישראלית, בכח הפעלה חינוכי מופלא, הגלוי וידוע לפני ריבונו-שלי-עולם, כשם שחוקי הטבע פועלים בכח איתן וודאי, בין אם יודעים או לא דרך פעולתם ובין אם איננו יודעים אותה.

מתוך כך באים אנו להכרה שעיקר שלמותנו תבוא לא מתוך העיסוק בצדדים הגמורים, החלושים והמסוככים שבנו, ובהנמכת אבות העולם אליהם, אלא במה שהודו היותר טובה ופנימי שבנו יתרום, מתוך פגישתנו עם שיא גדולתם, קדושתם ורוממותם של אבותינו, ותתעורר בנו תשוקה עזה למעלות רוממות של שהיה וקדושה. המגמה היותר עליזנה של כל אדם מישראל היא "אימתי יגיעו מעשי למעשי אבותי אברהם יצחק ויעקב", היינו, התפתחות הרצון, שכלולו והתעוררותו להיותו שואף את הדביקות האלוהית בכל מילואה, את הופעת רוח הקודש והנבואה, ולהיותו חפץ ופועל את התיקון הדיקלי והיסודי של האדם והעולם כולו.

הקטנת האבות, הגמדתם והורדתם אלינו לא תפעל זאת!

חלילה לנו מלהנמיך את סיפורי המקרא כך שיתאימו למסגרת המצומצמת שלנו. אין התורה ספרות הכתובה בידי אדם, המתאמת בצורה דידקטית ובהבחנה פסיכולוגית לליבו של השומע, לרוחו ולמוסרו. התורה — דבר ד' הוא, ודוקא באשר הוא, בכוחו

להעלות ולרומם אותנו. אין לנו כלל צורך 'לצייר' את אבותינו הגדולים והקדושים כאנשים רגילים ובינוניים על-מנת לאפשר את התקרבותנו אליהם. אדרבה, נפשו של הילד, ושל המבוגר השומר על תום ילדותו, צמאה להיפגש עם אברהם אבינו כמו שהוא, "הגדול בענקים", עם אמונתו וצמאונו לאלוקים, עם מידות טובו ומסירות-נפשו להגשמתם, כפי שכל אלה מצטיירות בשיא גדולתן ועמקותן בדברי חז"ל וגדולי המפרשים ההולכים בדרכם. 'ומצייירים' אנו לנו נשמה גדולה ענקית לכל מלא שאיפותיה, את תשוקתה הכבירה לחופש ואור, את צערה החזק, את מכאובת הנמרץ על לבון התבל, — נשמת אברהם, — איך היא מתמרמרת בראותה את האור, את האור המוכן לכל, לכל החי, לכל הנשמה, הרחוב האלהי הקורא להייה: היה אור, הקורא לכל פרט: המלא אושר, גדול, גובה ונחת, טוב וגבורה, אהבה ונעימות...".

אם יעסוק האדם בתוכן האלוהי באמונה וביראת שמים אמיתית, מתוך הכרה שבדבר ד' הוא עוסק — ירוממוהו סיפורים אלו ויפעלו על נפשו, במספר מילותיהם ואותיותיהם ובאופן זה בו הם מסופרים, מתוך הכימיה המיוחדת שיש בינם ובין צלם אלוהים המיוחד בשישראל. מתוך כך אף תולד בו תשוקה כבירה לאותה שלימות וגדלות, והיא אשר תביאנה להתמודדות נכונה והתגברות על יצריו ותולשותיו. וכשם שהועילה התורה אלפי שנים לתקן את האדם ומשוגרותו, כן תועיל לנצח לגלות בתוכנו השפעת הקודש שתועיל לתקנתנו.

אבותינו רגילים ובינוניים על-מנת לאפשר את התקרבותנו אליהם.

קל. לעתיד לבא יאמר להם הקב"ה לישראל, לכו אצל אבותיכם ויפיהו אתכם. ההחשבות אל יסוד הקדושה, בנויה היא על פי הבחירה החפשית של נטיית האדם לצד המעלה והנשגב. אבל הבסיס היותר יסודי הנוהן מקום להבחירה שתתפתח יפה לעלות במעלות הקודש, הוא העצמות של הטבע הנפשי, שהיא בישראל מורשת עולמים מקדושת האבות, הנשמרת כל כך באופן אופיי בעם ד' בכללו. ועל כן, כשכמשך הזמנים נתדלדלה האומה מנכסיה הרוחניים, והתחנך של נטיית הקדושה במעשים כדועת ובמדות נתחלקל, יהיה הדבר המדריך אל התיקון, ההשבה אל הטבע הנפשי המקודש, כלומר התאחוזות אדירה בתכונת האבות, יסודי מורשת הקדושה. והרעיון האיתן של "הביטו אל צור תוצבתם", מוכרח הוא לחולל נפלאות על השכל, על הרגש ועל המדות והמעשים. על כן עצת ד' היא, באחרית הימים מופעת על ישראל, לכו אצל אבותיכם, התעמקו בקדושת האבות הטבעיים(ות הממוזגות) בטבע הגופני והנפשי שלכם, ותעמדו על מעמד היסוד של ערך הקודש הרצוי, ותבחנו ע"פ מעמד זה את מעשיכם בהוה, וזוכנו את רוחכם לטובה, כי תקבלו את יסוד התוכחה ע"פ ההערכה הנשגבה הזאת, הבאה מתוך ההתרוממות אל טבע האבות ויסוד קדושתם, המנוחלת לנו נחלת עולמים. ותבא מזה תורת התוכחה, המנוחלת לנו נחלת עולמים. ותבא מזה תורת התוכחה, המביאה את הרפואה היסודית לכל תחלואי הנפילה של הדורות כולם. 'תורת התוכחה' היא יסודה של תוכחה זו, 'תוכחת האבות', אליה קורא אותנו הנביא, אינו בשלילת הרע, אלא בהכרת החיוב הגנו בעומק נשמתנו; בתביעה שתובעת התורה מוסר ותיקון בחייו. כשחפצים לחנך ולהשפיע ללא ידיעת משנה זו, נתקלים בקירות אבן קשים ואטומים שאין יכולת להבקיעם ולחדור בעדם ללבבות. — 'ואם יבא אדם לחדש דברים עליונים בעסקי התשובה בזמן הזה, ואל דבר קץ המגולה ואור הישועה חזרתה לא יביט, לא יוכל לכזיב שום דבר לאמתתה של תורת אמת'.

והרעיון האיתן של 'הביטו אל צור חוצבתם' מוכרח הוא לחולל נפלאות על השכל, על הרגש ועל המדות והמעשים. קריאתו של הנביא להביט אל צור חוצבתו ממנו, אינה קריאה להתבוננות שטחית בעלמא, להכרת סבינו הוקן ואורח חייו, ללימוד מידותיו והליכותיו, אלא להתבוננות עמוקה ומהותית בשורש קדושת חייו, בטבעו העצמי-האלוקי, ועל-כך היא ידעיון איתן, השייך לחוקיות ולסדר משנתה של תורה והדרכתה לדורות אלו, עד שהיא הערך החינוכי-הבחירי הגדול ביותר בכל הדורות חשיבות מכרעת יש לבחירה הטובה, בהיותה מגלה את הסגולה, אבל בדורותינו המהלך הפוך — ידיעת הסגולה היא שמתחללת את תיקון הבחירה, ואי ידיעתה, בהתעלמות ממנה או בהתכחשות לה, משאירה את מבטנו על עצמנו בשפל, כהסתכלות הגויים עלינו, וממילא אף יכולת הבחירה נשארת חסרה ומדולדלת, קטנה ומצומצמת.

"על כן עצת ד' היא באחרית הימים מופעת על ישראל — לכו אצל אבותיכם" — עיסוק בלימוד זה והביטו מי אתם באמת, 'התעמקו בקדושת האבות, [כלומר] הטבעיות הממוחגט בטבע הגופני והנפשי שלכם, ותעמדו על מעמד היסוד של ערך הקודש הרצוי, ותבחנו על-פי מעמד זה' של היותכם בני מלכים, בעלי קישור כלי-כך טבעי פנימי ועמוק לקב"ה, 'את מעשיכם בהוה, ותכוננו את רוחכם לטובה' — כי תבינו שמעשיכם השליליים אינם נגד התורה בלבד אלא נגד עצמכם ממש, 'כי תקבלו את יסוד התוכחה על פי ההערכה הנשגבה הזאת, הבאה מתוך ההתרוממות אל טבע האבות ויסוד קדושתם, המנוחלת לנו נחלת עולמים. ותבא מזה תורת התוכחה, המנוחלת לנו נחלת עולמים. ותבא מזה תורת התוכחה, המביאה את הרפואה היסודית לכל תחלואי הנפילה של הדורות כולם. 'תורת התוכחה' היא יסודה של תוכחה זו, 'תוכחת האבות', אליה קורא אותנו הנביא, אינו בשלילת הרע, אלא בהכרת החיוב הגנו בעומק נשמתנו; בתביעה שתובעת התורה מוסר ותיקון בחייו. כשחפצים לחנך ולהשפיע ללא ידיעת משנה זו, נתקלים בקירות אבן קשים ואטומים שאין יכולת להבקיעם ולחדור בעדם ללבבות. — 'ואם יבא אדם לחדש דברים עליונים בעסקי התשובה בזמן הזה, ואל דבר קץ המגולה ואור הישועה חזרתה לא יביט, לא יוכל לכזיב שום דבר לאמתתה של תורת אמת'.

זו היתה דרכו בקודש של מרן הרב זצ"ל והדרכתו לתלמידיו — להרחיב ולהעמיק העיון בתכונת נכסות-ישראל ומהות חייה הסגולית-העצמית, תוך עיסוק בספרי היסוד בהם מתבררת סוגיא זו, בספר 'הכורזי' ש"עיקרי אמונת ישראל ותורה תלויים בו", ובספרי המהר"ל ושיטתו בהסברת בחירתם של ישראל.

זו היתה אף דרכו של רבינו זצ"ל בשיתותיו ובשיעוריו, לשוב ולהיפגש עם אבותינו, עם הטבע העצמי שלנו, בהוכרת וביאור מאמרי חז"ל המונים את מעלותיהם של ישראל — 'ישראל רחמנים, ביישנים וגומלי חסדים', 'ישראל ענוים הם', 'אם אינם נביאים בני נביאים הם', 'ישראל מאמינים בני מאמינים', 'ישראל קדושים'; בעיון רחב ומקיף בפרשיות האבות ובחינה מקפת ועמוקה את מידותיהם ודרך חייהם.

אבותינו רגילים ובינוניים על-מנת לאפשר את התקרבותנו אליהם.

לעולם יש צורך בתיקון בחייו, בתיקון המידות ובהטבת המעשים, אך מזה הגורם שידרבן את הבחירה הטובה? אפשר לשאוב מרץ להטבה מוסרית על-ידי הצגת הרע, חשיפת תולשותיו, חסרונותיו וסכנותיו ליחיד ולכלל, לחיי הגוף והנפש. לעיתים די בזה כדי למלא את האדם חשק ורצון להתגבר על הרע ולמנוע התפשטותו. אך יש דרך עליזנה מזה להיאבק ברע, דרך המתאימה ביותר לתקופה של סיום הגלות וראשית מצעדי הנאולה, — 'ההשבה אל הטבע הנפשי המקודש' — עיסוק באבותינו הראשונים, לימוד אישיותם והליכותיהם, עיון במאורעותיהם ובתורתם, דרך פרשיותיהם בתורה שבכתב ובתורה שבעל-פה, והעמקת התבוננות בכל קפליהם וקמטיותם של הפסוקים והדרשות, מתוך ידיעה ברורה שעוסקים אנו בטבע הקדושה שלנו, שכל הטוב והשלמות, הקדושה והתורה טובעים ומושרשים בו, — יחוללו את המהפך אשר יביא לתיקון המעשי דוקא בדרך זו, לאחר שהתדלדלה האומה כלי-כך מנכסיה הרוחניים, ונשכחה ממנה הכרת ערכה ומהותה, נדרשת כאור לנשימה חזרתנו למה שאנחנו, הכרתנו השלימה והאמיתית את עצמנו, תודעת גדולתנו ואמונה בטבע הטהור שלנו, והם שיהיו הכח המכריע בהטבת הבחירה.